

QL
461
.R873
ENT

Kot. 9 fuzet 2
1902. feb.

QL
461
R873
ENT

Ent. Soc. Wash.

IX. kötet.

1902. február.

2. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

*

DR. BEDŐ ALBERT

DR. ENTZ GÉZA

DR. CHYZER KORNEL

DR. HORVATH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1902.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

IV., MOLNÁR-UTCA 24

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével

Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Ent. Soc. Wash.

Ent. Soc. Wash.

Tartalom.

Vivaldi és a szimfóniák írta <i>Dr. Horváth József</i> , II.	23
Hypopta türös és caestruum. írta <i>Dr. Uhryk Nándor</i>	27
Weissmantei Vilmos. írta <i>A. Agner Lajos</i> . Arczképpel.	29
Zempléni megye Hymenopteraí írta <i>Dr. Chyzer Kornél</i> , IV.	32
Coleopter logjai jegyzetek. írta <i>Csiki Ernő</i>	35
Lepke-funánk gyarapodása 1901-ben írta <i>A. Agner Lajos</i>	36
<i>Külföldiek:</i>	
Acherontia Tropos. írta <i>Weissmantei Vilmos</i>	39
Hasznos pölöskák	40
A palearktikus Diptera-katalogusa	40
Zoologiai utazás.	40
Légy-kalács	40
<i>Tudalom.</i>	41
Magyarországi rovarászok névjegyzéke II.	43

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII., Eszterházy utca 16.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomológusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899., 1900. és 1901-iki teljes evfolyammal meg szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I kötet 10 kor., II. kötet 6 kor., Az I. és III. kötetet készpénzben visszaváltjuk

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (IV., Molnár-utca 24.) czimzendők

J. v. Mallász

Studien über ungarische Caraben.

I.

Über *Carabus obsoletus* und dessen Verwandte.

7 ábrával. Budapest, 1901.

ÁRA 1 KORONA.

Megrendelhető szerkesztőségünk útján.

A malária és a szúnyogok.

Irta Dr. Horváth Géza.

II.

Ha egy Anopheles-nőstény maláriás ember vérével tele szívja magát, gyomra a vért megemésztí; megemésztődnek tehát a vérsejtek s a plasmodiumok is, kivéve ez utóbbiaknak azt a csoportját, mely az ember vérében már nem bír tovább fejlődni. Ezek az Anopheles gyomrában sértetlenek maradnak s alig $\frac{1}{2}$ —1 óra múlva fejlődésnek indulnak.

Egy részük, mely a nőstény-ivarnak tekinthető, gömbalakúvá válik; másik részük, mely a hím ivarnak felel meg, 4—7 darabra oszlik. Mindegyik darab élénken eviczkél az Anopheles gyomrában, a míg csak egy gömbalakú nőstényre nem akad s abba nem fura-kodik. Az ekként megtermékenyített plasmodium aztán nemsókára befurakodik az Anopheles bélesatornájának falába s ott betokozó-dik. A betokozódott állat folytonosan növekedik, belsejében pedig roppant nagy mennyiségű, közel 10,000 parányi sarlóalakú tes-tecske, ú. n. sporozoitá fejlődik, úgy hogy azt végre mint valami tömlőt egészen kitölti. Majd kireped a tömlő s a sporozoiták a bél-csatornába ömlenek, a honnan a nyirokedények útján a szúnyog nyálmirigyébe jutnak.

Itt a szúnyog nyálmirigyecinek vezetékében várják azt az időpontot, a mikor a szúnyog egy embert megcsíp s őket nyá-lával együtt ennek vérébe beoltja. Az ember vérébe jutva, gyorsan befurakodnak a vörös vérsejtekbe és egyszerű osztódás útján szapo-rodó plasmodiumokká, illetőleg a malária-megbetegedés okozóivá válnak.

A malária-plasmodiumok fejlődésében tehát ugyanazt a két-alakúságot találjuk, mint sok bélféreg, nevezetesen a galandférgek fejlődésében. Ugyanis a parazita fejlődésének teljes ciklusát két különböző gazdaállatban végzi.

Ahhoz, hogy a plasmodiumok az Anophelesekben tovább fejlődjenek, a levegőnek mindig bizonyos magasabb hőmérséklete szükséges. A hőmérsékletnek ehhez képest legalább 18—20° C.-nak kell lenni. Ezzel összevág az a tapasztalat is, hogy északi tájakon egyáltalában nem uralkodik váltóláz, sőt hogy a mi tájainkon is csak a melegebb évszakban szoktak új megbetegedések előfordulni; mert bebizonyult, hogy valamennyi oly váltóláz, mely a hidegebb évszakban lép fel, nem új fertőzés, hanem mindig csak recidiva eredménye.

Az Anophelesek tehát tavasszal és őszszel hiába fertőződnek malária-plasmodiumokkal, melyeket maláriás emberek vérével esetleg magukba szívtak. A plasmodiumok megfelelő alakjai ilyenkor nem fejlődnek bennük tovább s e miatt ilyenkor az Anophelesek szúrásai sem válhatnak veszedelmesekké.

A fentebb előadottakban most már tisztán áll előttünk a váltóláz, a malária aetiológiája, annak keletkezése, lefolyása és terjedése. És mindezt első sorban a természettudományi, nevezetesen az állattani kutatásoknak köszönhetjük.

De vajon nem meríthet-e hasznot ezekből a gyakorlat is? Vajon nem nyújtanak-e ezek a vizsgálatok némi útbaigazításokat a váltóláz gyógykezelésére s a malária-járványok leküzdésére és megakadályozására is?

A válasz erre csak igenlő lehet.

A váltóláz ellen már az előtt is több oly védekezésmód és óvintézkedés volt alkalmazásban, a melyeknek helyességére a gyakorlati tapasztalat, az empiria tanított. De csak most, miután a malária igazi okozóit és terjesztőit ismerjük, fogunk e betegség ellen valóban nemcsak céltudatosan, hanem célirányosabban is eljárni.

Nyilvánvaló dolog, hogy a foganatosítandó óvintézkedéseknek három főirányban kell mozogniok. Arra kell ugyanis törekednünk:

1. Hogy a malária-plasmodiumokat az ember vérében elpusztítsuk.
2. Hogy a malária-plasmodiumokat az Anophelesekben elpusztítsuk.
3. Hogy az Anophelesek a malária-plasmodiumok terjesztésében megakadályozzuk.

A mi az első pontot illeti, a malária-plasmodiumok elpusztítására az ember vérében a legbiztosabb szer a chinin, a melyről már *Laveran* kísérletileg kimutatta, hogy a plasmodiumokat tény-

leg megöli. A chinin alkalmazásának azonban nem csupán csak az a célja, hogy a gyógykezelt beteget vérparazitáitól megszabadítsuk, hanem egyszersmind az is, hogy ez által a fertőzés továbbterjedését más egyénekre megakadályozzuk. A váltólázás beteg a vérében élősködő plasmodiumok miatt a malária-fertőzés állandó forrását képezi, a melyből az Anophelesek mindig bőven merithetnek s a betegséget más emberekbe beolthatják.

Ha sikerülne valamely vidéken valamennyi maláriás embert még a melegebb évszak beköszöntése előtt kellő chinin-kezeléssel teljesen kigyógyítani, illetőleg vérét a malária-plasmodiumoktól teljesen megtisztítani, akkor azon a vidéken a malária gyökeresen kirtatnék. Újabb megbetegedések egyáltalán nem fordulhatnának elő, mert az ember vérét szívó Anophelesek nem találhatnának sehol fertőző-anyagot a továbbterjesztésre.

Ezt a tételt *Koch* a múlt évben a Brioni szigetekben egy nagyobb szabású kísérlettel igyekezett bebizonyítani. A Brioni szigetek Isztria nyugati partjai mellett fekszenek és összesen csak mintegy 1200 holdnyi kiterjedésűek. Lakosaiknak száma csak 300, de ezek igen sokat szenvednek a maláriától. *Koch* kísérletének első része abból állott, hogy valamennyi szigetlakó vérét megvizsgálták, a kísérlet második része pedig abból, hogy mindazokat az egyéneket, a kiknek vérében malária-plasmodiumokat találtak, még 1900. elején, jóval a melegebb időjárás beköszöntése előtt, megfelelő chinin-kezelésben részesítették. A kísérlet csakugyan fényesen sikerült, mert a mint *Koch* a napilapok szerint egy legutóbb Eatsbourneban tartott angol orvosi kongresszuson bejelentette, a Brioni szigetekben 1900-ban már egyetlen egy malária-eset sem fordult elő.

A malária ellen teendő óvintézkedések második csoportja arra irányul, hogy az Anophelesekben fejlődő malária-plasmodiumok megsemmisítenek. E célból első sorban természetesen magukat a fertőző szúnyogokat kellene elpusztítanunk. De ez a gyakorlati életben alig, vagy csak igen korlátolt mértékben lehetséges. Az Anophelesek fejlődési viszonyainak ismerete mellett azonban mégis módunkban van, ezeket a veszélyes szúnyogokat aránylag könnyű szerrel, de mégis sikeresen irtani.

Az Anophelesek ugyanis, ép úgy mint a többi szúnyogok álló vizekben fejlődnek. A nőstény-szúnyog tavasszal mocsarak, pocsolyák és víztartók vizébe tojja le petéit s a petéből kikélt szúnyog-álcák ezeknek vizében élnek és fejlődnek ki szárnyas rovarokká. A mocsarak lecsapolása, a pocsolyák kiszáritása s a víz-

tartók poshadó vizének eltávolítása tehát mind oly eszközök, a melyekkel a szúnyogok szaporodási helyeit megsemmisítjük, s egyszerűs mind a netalán már ott levő szúnyog-álczákat is elpusztítjuk. Ezt tudva, könnyen megfejtethjük, hogy miért volt eddig is oly jótékony befolyással a malária-járványok csökkentésére és megszüntetésére az állóvizek lecsapolása, a mocsarak kiszáritása.

A hol a mocsarakat és pocsolyákat eltüntetni egy vagy más ok miatt nem lehet, ott a bennük fejlődő szúnyog-petéék, álczákat és bábok kiirtására kell törekednünk. A legalkalmasabb és aránylag a legolcsóbb szernek bizonyult erre a petroleum, melyet egyszerűen a vízre öntenek. A petroleum vékony hártya gyanánt terjed szét a víz felületén. Ha ez a hártya mindenütt egyenletesen elborítja a vizet, a benne található szúnyogpeték, álczákat és bábok néhány óra alatt mind elpusztulnak. Sőt még a nőtény szúnyogok sem tojják le petéiket oly vízbe, a melynek felületét petroleum-réteg borítja.

Az óvintézkedéseknek harmadik csoportja végre oly prophylaktikus eljárásokból áll, a melyekkel a malária-plasmodiumokkal fertőzött szúnyogokat a malária terjesztésében megakadályozni törekedünk, vagyis a melyekkel a fertőzött szúnyogokat az emberhez hozzáférni nem engedjük. A fertőzés kikerülésének legegyszerűbb módja természetesen az, hogy az ember a maláriás vidéket elkerüli, vagy idejekorán még a melegebb évszak előtt elhagyja. De maláriás helyeken is megmaradhat minden baj nélkül, ha az Anophelesek szúrásától gondosan óvakodik. A tapasztalás azt mutatta, hogy az Anophelesek leginkább éjjel álmában támadják meg az embert. Azért maláriás helyeken nem szabad a szabadban aludni; de a ki mégis kénytelen vele, az gondosan takarja le fátyollal arcát, kezét és más fedetlen testrészeit. A lakások ablakaira és ajtóira sűrű szúnyoghálót kell alkalmazni s a véletlenül mégis betolakodott szúnyogokat elpusztítani, vagy megfelelő módon (füstölésekkel stb.) kiűzni.

Az imént előadott óvintézkedések három csoportjának értékére nézve az eddigi bűvárok véleménye némileg elágazik. Vannak, a kik a fősúlyt a maláriás betegek kötelező chinin-kezelésére fektetik; mások a mocsarak és pocsolyák kiszáritásától várják a legtöbbet, míg némelyek az utóbb említett prophylaktikus intézkedések gondos végrehajtását is elegendőnek tartják.

Az én véleményem szerint itt is a középben van az igazság. Tekintettel arra, hogy a nagy praxisban sem az összes maláriás egyéneket számba venni és hivatalból gyógykezelní, sem valamenny-

nyi mocsarat és pocsolyát egy szálíg eltüntetni, sem minden szúnyogcsípést kikerülni lehetetlen, a közegészségügy jól felfogott érdekei azt parancsolják, hogy valamennyi czélirányos óvintézkedést a maga helyén és kellő módon alkalmazásba vegyük.

Ezekben volt szerencsém a malária-ügy jelen állását főbb vonásaiban bemutatni. Mint méltóztattak látni, a malária-kérdés most már úgyszólván teljesen tisztázva van. Vannak ugyan még egyes apróbb, lényegtelen részletek, melyek még földerítésre várnak, de ez már csak rövid idő kérdése. A kutatások e téren mindenfelé folynak. Örömmel jelezhetem, hogy e kutatásokkan most már a magyarság is kiveszi részét, mert hazánkban a M. Nenz. Muzeum egyik szaktisztviselője, dr. *Kertész Kálmán* a m. kir. belügyminiszterium megbízásából már tavasz óta gondosan tanulmányozza a Magyarország területén élő szúnyogokat és fejlődési viszonyaikat.

Hypoptya thrips és caestrum.

Irta *Dr. Uryk Nándor*.

A *Hypoptya thrips* Hb. nevű szövő lepke a ritkaságok közé tartozik. Legelőször *Hübner* írta le s adta rajzát 1818 előtt, ezután ábráját adta ki, illetve leírta az állatot: *Boisduval*, *Duponchel* és *Herrich-Schäffer*, majd új fajként, *Fuchsianus* név alatt *Eversmann* (Nouv. Mem. Mosc. 1832) és szintén új fajként *Kindermannii* név alatt *Freyer* (Neue Beiträge z. Gesch. europ. Schmett. II. 1836 p. 143.), az utóbbi ifj. *Kindermann* Albert budai lepkész tiszteletére, a ki a ritka állat egy példányát Fiume környékén júliusban a szőlőkben találta és mint ismeretlen fajt hozzá beküldte.

Ez utóbbi adatnak hitelt adva s arra támaszkodva, *A. Aigner* *Lajos* barátom akkor, midőn a „Fauna Regni Hungariae“ részére ő a *Macrolepidoptera*kat, én pedig a *Microlepidoptera*kat állítottuk össze, a *Hypoptya thrips*-et szó nélkül felvette a jegyzékbe; ámde azok, kik ebbe a munkába beleszóltak, nálánál skeptikusabbak voltak, és minthogy arra a kérdésre: „Hol a példány?“ kielégítő választ nem adhatott, kénytelen volt, ezt a fajt legalább is kérdőjellel kísérni. Ugyanis valószínűtlennek tartották, hogy ez a lepke, mely különben csak Déli-Oroszország-, Szibéria és Örményország-

ból volt ismeretes, egyáltalában Fiume táján előfordulhasson, más szóval feltételezték, hogy *Kindermann* nagyot filletett említett állításával.

Az utóbbi évek azonban igazolták *Kindermann* szavahihetőségét, vagyis nagyon valószínűvé tették, hogy a lepkét csakugyan Fiumén találta. Ugyanis két biztos adatunk arra vall. Az egyik adatot *Pável János* szolgáltatta. 1899.-ben Szt.-Gothárdon (Szolnok-Doboka m.) gróf *Wass Béla* házánál este a megvilágított ablaknál a fogott lepkéket tűzdelvén, hallotta, a mint egy testesebb lepke az üvegnek röpült, és észrevette, hogy az elkábultan az ablakon ül; ezt kinyitva, nagy örömmel látta, hogy a világos-ságot kereső lepke a *Hypopta thrips*. Ez a szép példány a Nemzeti Múzeum gyűjteményében látható. Még meglepőbb a másik adat, melyet dr. *Ludvik Endrénék*, a budapesti Szt.-János-Kórház igazgató-főorvosának köszönhetünk. Lepkészetten is foglalkozván, 1901. július hó 20-án a kórház villamos ivlámpáján a *H. thrips* egy példányát fogta, a melyet a legnagyobb előzékenységgel szíves volt nekem átengedni. Ez a harmadik magyar példány jelzi északnyugati irányban az állat elterjedésének véghatárát.

A *Hypopta thrips* hernyója, életmódja és tápnövénye eddigelé még ismeretlen. Ezekre csak következtetnünk lehet a genusnak másik faja, a *H. caestrum* Hb. után, mely amazzal együtt a *Hypopta*-genust Európában képviseli, holott annak többi öt faja csak Szibériában, Turkomániában és Szamarkandban, illetve Észak-Afrikában honos.

A *Hypopta caestrum*, mely Kis-Ázsiában, Dél-Oroszország-, Rumánia- s a Balkánban, valamint Déli-Francia- és Felső-Olaszországban, Felső-Ausztriában, Morva- és Magyarországon fordul elő, mindenütt ritka. Átalakulási viszonyait azonban eléggé ismerjük. Hernyója *Metzger A.* szerint (Jahrber. Wien. Ent. Ver. 1894. p. 25.), ki azt elő példány után írta le, igen hasonlít a rendszerben tőle messze álló *Trochilium apiforme* Cl. hernyójához. Feje világos-sárga, homlokán méz-sárga háromszög, állkapcsai sötét-barnák. Torpaizsa és farbillentyűje világos-sárga. A dorsalis vonal szürke, a subdorsalis alig észrevehető, a lateralis gyöngén fehéres, ebben állanak a fehérkeretű barna stigmák. Teste világos csontszínű, hátulsó vége felé vékonyodó, egyes szőröcskéekkel: a stigmák alatt a lábak felé ránczos és lapossá nyomott, úgy, hogy alul szélesebb, mint felül, s alul világosabb színű. A 16 láb közül az első 6 világos csontszínű, a többi láb kerülete világos-barna, talpa fehéres.

A hernyó úgy előre, mint hátrafelé elég élénken mozog. A zönrök báb testgyűrűinek szélei élesen és mélyen fogazottak. Az üres sárgás peteburok ovális, erős recézete barnás.

A hernyó életmódját igen jól írta le Emich Gusztáv (R. L. V. 164. l.) Szerinte az, úgy mint a *Psyche*-hernyók, tokot készít, mely belül selymes fehér szövődéssel van kibélelve, kívül pedig apró göröngyöcskéekkel van megrakva és 6—8, sőt 10 cm. hosszúságot ér el. Ebben az elég szilárd és kemény tokban él és bábozódik a hernyó, mely nálunk a vad és kivételesen a tenyészített spárga (*Asparagus officinalis*) gyökerével él, a melyet kívülről támad meg. A spárgában, más forrás szerint, Törökországban is kárt tesz. Mások azt állítják, hogy a *Celtis australis* nevű fa ágaiban a szőlővenyigében él. Az utóbbival igyekezett Meiszner Károly Fiumében (R. L. V. 65. l.) a hernyót felnevelni, a mennyiben *Caestrum*-petéket helyezett megfűrt venyigébe, melyben a hernyók — mint a rágási helyek mutatták — táplálkoztak is, de ki nem fejlődtek, mivel valaki a záró pléhet és gyantát leszedte. Anker Lajos jegyzetei szerint a hernyó a »Schirunk«-növény gyökerén él, s ezen növény alatt, úgy látszik nem a czirokot érti, hanem a *Peucedanumot*, melynek előző évi kóróján a lepkét ülve lehet találni. Hunyadmegyében is megfigyelték a *H. caestrumot* oly helyen, a hol nem tenyészik a spárga, de nagy mennyiségben a *Peucedanum*.

Ehhez alighanem hasonló a *Hypoptya thrips*-nek is az életmódja.

Weissmantel Vilmos.

Irta A. Aigner Lajos.

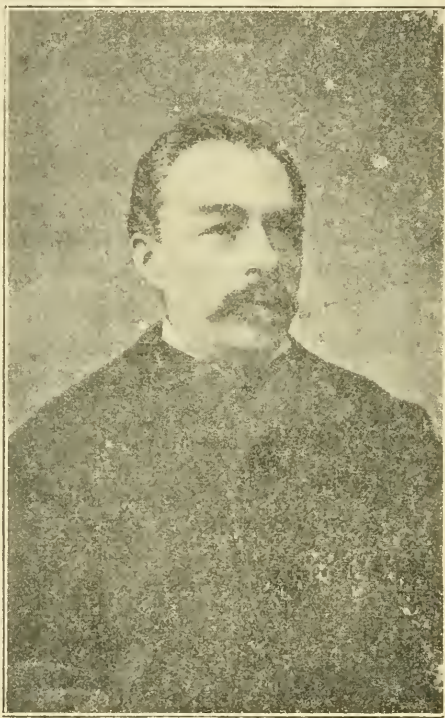
Ismét elköltözött egy lepkész oda, a hol nem röptülnek lepkék, oly lepkész, akit, habár külföldön született is, mégis a mienknek mondhatunk, nemcsak mert magyar családot alapított, hanem mert életének legnagyobb részét Magyarországon töltötte és 45 évig csaknem szakadatlanul a magyar vasutak ügyében működött.

Weissmantel Vilmos született 1837. decz. 13-án Brünnben, a hol atya adóhivatalnok volt. Szülővárosában reáliskolát és építész-akademiát végezvén, 1856-ban a magyarországi kataszteri felméréseknél nyert alkalmazást mint adjunctus s e minőségben

bejárta Sopron-, Vas- és Zala-megyét, majd Horvát- és Szlavonországot, valamint Máramaros-, Szatmár-, Bereg-, Ung- és Zemplén megyét.

Ez idő alatt, 1866-ban Perbenyiken családot alapított, nőül vevén Bodnár Mária-t, gróf Majláth Antal gazdatisztjének leányát, kivel boldog házasságban élt.

A gróf ajánlatára kinevezték 1869-ben a magyar északkeleti vasút építéséhez mérnöknek, de ezen vonalnak teljes kiépítése után, 1874-ben elbocsátották. Ezután félévig állás nélkül Budapesten élt

és nélkülözéssel küzdött, 1875-ben azonban nagyobb tagosítást végzett Mezőtúron.

Végre 1876-ban sikerült a cs. és kir. szab. osztrák állanvasút-társaságnál ismét állandó alkalmazást nyernie, még pedig eleinte a temesvár-orsovai vasút építésénél volt elfoglalva, 1880-ban a bolgárországi és keletrumeliai vasutat tracirozta, majd 1881-ben Prágába s onnan Bécsbe rendelték, a hol 5 évig a vasútépítési vezetőség-nél működött.

1890-ben kikérte őt nevezett társaságnak magyarországi része a dévényújfalú-szakolczai vonal építéséhez, mely czélból Pozsonyba

költözött. Ezalatt bekövetkezett a magyar vonalaknak államosítása, mely alkalommal az azoknál foglalkozó tisztviselőkkel együtt Weissmantel is a m. kir. államvasutak szolgálatába jutott s abban maradt élte végéig.

Mint mérnök 1892-ben a nagybocskó-körösmezei vonal építéséhez rendelték ki s ez időben családjával Trebusán, majd Körösmezőn és Bocskó-Rahón lakott. 1895-ben áthelyezték a székely vasutak tracirozásához és építéséhez Csik-Szépvízre, 1897-ben pedig a csik-mádéfalva oláhtoplicza szászrégeni vasútvonal tracirozásával volt elfoglalva, e miatt Szász-Régenben lakott.

Végre 1900-ban a központba idézték be, de ekkor is kisebb kiküldetésekből (Arad, N.-Szt-Miklós-Temesvár) volt része. Mind ezen állásában mint pontos és lelkiismeretes hivatalnok kivívta előljárói megalapozását és becsülését. Daczára ennek nem teljesült egyik legforróbb vágya. Évek óta ugyanis az volt főtörekvése, hogy hivatalbeli véglegesítését és a magyar honosságot kieszközölje, de rövid betegség után 1901. nov. 13-án elhunyt, annélkül, hogy az sikerült volna. Ennek következtében nejét és gyermekeit, kik közül négy még nem kereső, a legnyomasztóbb helyzetben hagyta hátra.

A lepkészet iránt már tanuló korában nagy hajlandóságot tanúsított és Brünn gyönyörű környékén szép gyűjteményt hozott össze s a többi közt *Deilephila uerii*-t is fogott, melyet előtte ott nem igen figyeltek meg. Midőn a magyarországi kataszterhez került, gyűjteményét eleinte magával vitte, de utóbb a kassai muzeumnak ajándékozta. Később is elajándékozgatott kisebb gyűjteményeket és egyes állatokat, kivált tanulóknak.

A meddig keresztül-kasul járta be az országot s úgyszólván állandó lakhelye sem volt, csak úgy alkalom adtán gyűjtött egyet-mást. A 70-es évek végén azonban, Lugoson és Karánsebesen kezdett megint gyűjteni s azt Prágában (1881–85.) nagyobb mértékben folytatta, különösen miután az odavaló jelesebb rovarászokkal és a gyűjtés mindennemű fortélyával megismerkedett volna. Már akkor kezdett különös kedvvel hernyótenyésztéssel foglalkozni s ezen az úton nem egy ritkább lepke birtokába jutott, ilyenek voltak p. o. *Arctia casta* és *maculosa*, *Stauropus fagi*, *Harpya bicuspis*; nagyobb mennyiségben tenyésztette a *Deilephila galii*-t és *porcellust*. Bécsben (1885–90.) is nagy számban tenyésztette a hernyókat, s a többi közül *Deilephila vespertilio*, *Smerinthus tiliae*, *Bombyx catux* és *rimicola*, *Crateronyx taraxaci*, *Aglia tau*, *Cnethocampa pityocampa* és számos más fajt nevelt és fogott. Máramarosban főleg csalétekkel fogott tömérdek Noctuidát. Tusnádon megfigyelt egy

rózsaszín tünetű *Pieris crataegil*, Székely-Udvarhelyen pedig a ritka *Deilephila celeri*ót. Középlakon a *Crateronyx laraxacit* tenyésztette, Szászrégenben a *Neptis acerist* és *Saturnia pyrit*, Délmagyarországon pedig a *Saturnia spinil*, mely alkalommal ezen faj hernyójának kártékony felléptét állapította meg. Legújabbán az *Acherontia Atropos* hernyóját gyűjtötte nagyobb számban. Minő buzgalmat és fáradhatatlan utánjárást fejtett ki, ha valamely hernyófaj tenyésztésére adta magát, tanúsítja az az egy tény, hogy Dr. St a n d f u s s -nak, kísérletei czéljára, a *Thais Polyxena* bábjának 1200 példányát szállította.

Különös elragadtatással szokott megemlékezni a Vlára-szorosról, melyen a Trencsén-Teplánál Brünn felé elágazó vasút áthalad. Ezen a kitünő entomologiai helyen találta a többi közt a *Pterogon Proserpina*, *Hybocampa Milhauscri* és *Harpyia bicuspis* hernyóját, valamint a *Zygaena Ephiialtes*-t és különböző eltéréseit, a *Deilephila livornicát* pedig bogáncson fogta. Ez utóbbi fajt Karánsebesen, Rahón és Csik-Szépvízen is fogta, még pedig a Csikban nagyobb mennyiségben.

Mindezekről beszámolt a (Rovartani Lapokban), melynek Budapestre jutván, szorgalmas munkatársává lett. Sűrűn kereste fel a budapesti entomologusok társaságát, melyben mindannyian megkedvelték a jó kedélyű, beszédes férfit, és megdöbbenve értesültek hirtelen haláláról. Áldott legyen emlékezete!

Zemplén megye Hymenopterái.

Gyűjtötte és összeállította Dr. Chyzer Kornél.

IV.

Fam. **Pompilidae.**

Pompilus fuscus F. Szőlőske V. 12—VII. 23, Tokaj V. 4—VIII. 5, Ujhely VII. 12, Páczin X. 2, Varannó IV. 22; *cinctellus* V. L. Szomotor VII. 3, Rokitó, Parnó VII. 14, Erdőbénye VI. 21, Ujhely VII. 5, Tárkány X. 2, Szőlőske VIII. 12; *bipunctatus* F. Ujhely VII. 16, Tolcsva IX. 28, Szőlőske VIII. 13, Szomotor VI. 22; *laesus* Mocs. Szőlőske VIII. 17; *plumbeus* V. L. Szomotor VI. 17—VII. 1, VIII. 7; *niger* F. Szomotor VI. 27, Tolcsva VI. 22. IX. 28, Ujhely VI. 30, Imreg VI. 28; *neglectus* W. M.-Laborez VII. 19, Szőlőske VII. 25.

Ceropales maculata F. Szőlőske VIII. 3—VIII. 20, Ujhely VII. 25.

Pseudagenia punctum v. d. L. Szőlőske VII. 1.

Agencia carbonaria Dlb. Gesztely, Szomotor VI. 22.

Priocnemis variegatus F. Mád, Monok, Erdőbénye VI. 21. Szőlőske VIII. 15, Ujhely VI. 14; *fasciatellus* Spin. Ujhely X. 5, Szinna VII. 14. Gesztely X. 6, Szőlőske VIII. 15, *sepicola* Schm. (fuscus. F.) Sz.-Keresztur V. 6, Ujhely V. 21, Tokaj V. 4; *exaltatus* Pz. Szőlőske VII. 25; *maculipennis* Schenk. Tokaj, *Schenckii* Kohl. Simonka VII. 2; *versicolor* Scop. Szőlőske VIII. 8.

Fam. Sphecidae.

Tachytes spoliata Gir. Ujhely VI. 15; *etrusca* Jur. Szomotor VIII. 5; *discolor* Friv. Szomotor VI. 22, VI. 17; *pectinipes* L. Ujhely VI. 20, Tokaj VI. 22; *europaea* Kohl. (*obsoleta* Dhl., Rossi) Szomotor VI. 17.

Dinetus pictus Spin. Szomotor VI. 22.

Palarus flavipes F. Szomotor VI. 27—VII. 1, Szőlőske VIII. 17.

Psammophila viatica L. Tokaj VIII. V, Ujhely, Gesztely X. 6. Szomotor VII. 1, Runyina, Szőlőske VI. 17.

Ammophila sabulosa L. Szőlőske VII. 28, Ujhely, Szinna, Rokító VII. 15, Simonka VII. 2, N.-Mihály; *var. cyanescens* Dlb. Ujhely; *Mocsáryi* Friv. Szomotor VI. 22; *Heydeni* Dlb. Szomotor VII. 3—VII. 23.

Larrada anathema Rossi. Szomotor VIII. 8, Tokaj, Szőlőske.

Astata boops Latr. Bereczki VIII. 3, Széphalom VIII. 2.

Arpactus laevis Ltr. K.-Tárkány X. 2, Szőlőske VIII. 15, *Carceli* Leach. Tolcsva VI. 22, Szomotor VI. 22.

Philanthus triangulum F. Ujhely VIII. 6—VIII. 30, Szomotor VII. 3—VIII. 7, Lelesz, Tarczal VII. 10; *coronatus* F. Megygyaszó.

Miscus campestris Ltr. Ujhely VI. 3.

Cerceris arenaria L. Szőlőske VI. 20—VIII. 3; *cribrata* Mocs. Lelesz VII. 7; *emarginata* Pz. Szőlőske VIII. 8; *Ferreri* Vanderl. Szőlőske VIII. 8; *funerca* Costa. Tokaj VIII. 5; *hortivaga* Kohl. Szőlőske VII. 20; *labiata* v. d. L. Ujhely VII. 25—VII. 30, Tokaj VII. 1, N.-Mihály, Homonna VII. 1, Tarczal VI. 9, Szőlőske VIII. 20; *ornata* Ltr. Tokaj VIII. 5, Ujhely VII. 29, Tolcsva, Homonna, Szőlőske VIII. 15—VIII. 20, N.-Mihály; *var. sabulosa* Pz. Szőlőske VIII. 17; *var. semicincta* Pz. Ujhely VI. 13, Tolcsva VI. 22; *quadrifasciata* Pz. Tokaj VIII. 5, Zemplén VI. 18, Ujhely VII. 25.

Pelopoeus destillatorius Illig. S.-Patak VII. 1, K.-Azar VII. 15.

Cemonus unicolor F. Szőlőske VIII. 12.

Bembex rostrata Ltr. Szomotor VI. 17—VII. 3, Páczin VII. 1; *tarsata* Ltr. Szomotor VII. 3—VIII. 7, *undata* Dlb. Szomotor VII. 1; *bidentata* v. d. L. Ujhely VII. 8, Szomotor VIII. 7.

Mellinus arvensis F. Szomotor VI. 17.

Alysson bimaculatum Jur. Szomotor VI. 22 VI. 27, VIII. 7, N.-Mihály VI. 30, Lelesz VII. 7, Ujhely VII. 5, K.-Azar VII. 15.

Hoplisis quadrifasciatus F. S.-Patak VI. 25.

Stizomorphus tridens F. Szomotor VI. 17—VII. 3, Lelesz VII. 7, Tolcsva VI. 22, Szőlőske VII. 3—VIII. 20; *hungaricus* Friv. Szomotor VI. 17—VII. 3, Paiczin VII. 1, Szőlőske VIII. 17.

Nysson dimidiatus Jur. Tokaj; *Dufouri* Dhl. Ujhely VII. 2.

Gorytes mystaceus L. O.-Ruszka VII. 10, Szinnaikő VII. 4, Simonka VII. 2; *Fargei* Schnek. O.-Ruszka VII. 10, Ujhely V. 27—VI. 8, Tokaj.

Mimesa unicolor v. d. L. Ujhely VI. 1, N.-Gesztely.

Diodontus minutus F. Ujhely X. 14, Bereczki VI. 31, Koponya VII. 1, Szomotor VI. 22.

Pemphredon lugubris Dlb. Zemplén VI. 18.

Psen atratus Pz. Tállya, Bereczki VI. 1, Zemplén VI. 18, Szőlőske VIII. 12, Ujhely.

Trypoxylon figulus Dlb. Tokaj VIII. 5, Ujhely V. 24, Szőlőske VII. 3, Tállya, Szinna, Erdőbénye.

Oxybelus variegatus Wesm. Szomotor IX. 14, *elegantulus* Gerst. Szomotor XI. 14; *14-notatus* Oliv. Tarczal VI. 9; *bipunctatus* L. Lelesz VII. 7; *nigripes* Oliv. Ujhely VII. 25, Szőlőske VIII. 20; *uniglumis* L. Szőlőske VII. 3; *latro* Oliv. Szomotor VIII. 7.

Lindenius albilabris Pz. Szomotor VI. 22—VI. 27, Ujhely VI. 15, Vihorlat VII. 14, Szinna.

Thyreopus cribarius L. Szőlőske VIII. 3, N.-Mthály VI. 30.

Blepharipus pauperatus Lep. Ujhely VII. V; *serripes* Pz. Szőlőske VIII. 15; *vagabundus* Lep. Bereczki VI. 1.

Crossocerus quadrimaculatus Spin. Ujhely; *varius* Lep. Lelesz VII. 7; *ambtgnus* Dhlb. Mád.

Ectemnius rubicola Duf. M.-Laborez VII. 19; *vagus* v. d. L. L.-Bénye VI. 21, Vihorlat VII. 14, Rabaskala VII. 9, Szőlőske VIII. 13—VIII. 20, Ujhely VII. 25; *dives* Lep. Szomotor VI. 27; *guttatus* v. d. L. O.-Ruszka VII. 10.

Solenius cephalotes Schnek. Tolcsva VII. 30, Szőlőske VIII. 2.

Ceratocolus vexillatus v. d. L. S.-Patak VI. 26, Ujhely V. 29—VII. 25, Tolcsva VI. 22, Szomotor VI. 27, Simonka VII. 2, Szőlőske VII. 31—VIII. 17, Lodomér VII. 7; *subterraneus* v. d. L. Szomotor VI. 17.

Crabro fossorius L. Tokaj, Olyka; *chrysostomus* Mor. Szőlőske VIII. 15; *striatus* Lep. Szőlőske VIII. 3—VIII. 20.

Coleopterologiai jegyzetek.

(2. Közlemény. *)

Irta Csiki Ernő.

6. A *Leptura scutellata* var. *ochracea* Faust, melyet legelőször Erdélyből mutattak ki, nálunk nem fordul elő, csak Turkesztánban és a Kaukaszban. A nálunk előforduló alak, barna vagy sárgásbarna szárnyfedőkkel, a var. *ochraceipennis* Pic.

*

7. Dr. P e n e c k e a Wiener Entomologische Zeitung XX. 1901. 21. lapján Cirkvenicáról említette a *Halysia 18-punctata* var. *Andersoni* Woll. fajváltozatot, melyet ennek alapján, mint faunánkra újat, egyik jegyzékembe szintén felvettem (Rov. Lap. VIII. 1901. 165. 1) Müll e r J ó z s e f újabban (Verh. zool.-bot. Ges. Wien. 1901. p. 519.) ezen állatot új fajváltozatnak tartja és *Coccinella* (*Myrrha*) *octodecimguttata* L. *ab. flavopicta* néven írja le. Faunánkba tehát a var. *Andersoni* Woll. helyett az *ab. flavopicta* J. Müll. veendő fel.

*

8. A magyar bogárfauna gyarapodását eddig három pótjegyzékben tettem közzé a Rov. Lapok V., VI. és VIII. kötetében. Ezen adatokkal a fajok és fajváltozatok száma 7249-re emelkedett, mely tekintélyes szám azonban folyton növekedik. Így ez alkalommal is néhány a faunánkra új Coleopterát akarok felsorolni, összesen 49 alakot, a mi elég szép eredmény, ha tekintetbe vesszük, hogy utolsó pótjegyzékem alig négy hónapja jelent meg. Az alább felsoroltakat részint saját meghatározásaim, részint az újabb irodalom alapján állítottam össze; 1—2 pedig tévedésből kimaradt előbbi jegyzékeimből.

Cicindela viennensis Schrnk. *ab. apicalis* D Torre — VI. Szászabánya.

Trechus (*Anophthalmus*) *Mallászi* Csiki — V. Detonáta.

Hydroporus flavipes Oliv. — VIII. Novi (Wachsmann).

Mycetoporus gracilis Luze — VI. Mehádia; *M. flavicornis* Luze — V. Rodnai havasok, Bucsecs; *M. ambiguus* Luze — VII. Kapella, Velebit és a tulajdonképeni Magyarországból közelebbi termőhely nélkül; *M. nobilis* Luze — VIII. Fiume; *M. corpulentus*

*) Az I. közleményt lásd: Rov. Lap. VIII. 1901. 99. 1.

- Luze V. Rodnai havasok, VII. Croatia; *M. Wögelmuelleri*
Luze = V. Negoi.
- Trogophloeus Ganglbaueri* Bernh. - II. Fertőtó.
Bathyscia Horváthi Csiki - VIII. Novi (barlang).
Anthaxia nitidula L. var. *cyanipennis* Lap. - VII. Papuk
hegység (Koča).
- Drasterius bivaculatus* Rossi var. *anticus* Reitt. - I.
Ujpest (Götzelmann).
- Dasytes* (*Metadasytes*) *nigrocymeus* Muls & Rey - Hungaria.
Psilothrix severus Kiesw. - VII. Croatia.
Haplocnemus integer Baudi - VII. Duboka (Koča).
Trichoceble memnonia Kiesw. - Hungaria.
Danacaea angulata Küst. var. *ochripes* Schilsky - VIII.
Fiume; *D. murina* Küst. - VII. Croatia; *D. marginata* Küst.
var. *graeca* Proch. - VI. Mehádia.
- Isomira hungarica* Csiki - VI. Bács m.
Mordella aurofasciata Com. var. *conjuncta* Schilsky -
IV. Mármarosziget; *M. aculeata* L. var. *Fleischeri* Em. - Hungaria.
Mordellistena parvula Gyllh. var. *affinis* Schilsky -
VII. Croatia; *M. Kraatzi* Em. - Hungaria.
- Anaspis frontalis* L. var. *maculicollis* Motsch. - Hungaria
Croatia; *A. subtestacea* Steph. - VIII. Fiume; *A. (Nassipa) Costae*
Em. - VII. Croatia; *A. (Larisia) palpalis* Gerh. - Hungaria.
- Rhipiphorus paradoxus* L. var. *apicalis* Gradl. - II.
Sopron (Ehmann).
- Otiorrhynchus Fussianus* Csiki - V. Kaldara arpasului
(Fogaras m).
- Foucartia Henschi* Reitt. - VII. Ruma.
- Alophus Vau* Schrnk. (*triguttatus* auct. non F.) var. *We-*
beri Pen. Központi-Kárpátok és erdélyi havasok; var. *carpathicus*
Reitt. - Központi és Keleti-Kárpátok; var. *subcarinatus* Reitt. -
IV. Mármaros; var. *pseudelegans* Reitt. (*elegans* Reitt. nec Stierl.) -
VII. Croatia; *A. Kaufmanni* Stierl. var. *puncticollis* Reitt. - VII.
Croatia; var. *Sequensi* Reitt. - VII. Velebit.
- Dorytomus Schönheri* Faust. - I. Ujpest (Götzelmann).
Rhinoneus bosnicus Schultze - II. Fertőtó.
- Ceuthorrhynchus chlorophanus* Roug - I. Pilis-Csaba
(Wachsmann), Budapest, Péczel (Kúthy), VI. Mehádia (Pável);
C. incisus Schultze - I. Budapest (megyeri Dunapart: Götzelmann).
- Apion* (*Ceratapion*) *similans* Schilsky - II. Fertőtó; *A. (C.)*
sareptanum Desb. Hungaria; *A. (C.) detritum* Rey - VII.
Szlavonia; *A. (Exapion) elongatulum* Desbr. - Hungaria; *A.*
gracilipes Dietr. - Hungaria.
- Rosalia alpina* L. var. *4-punctata* Reitt. - Hungaria
centralis.
- Melasoma cuprea* F. var. *sarmatica* Weise - IV. Ung-
völgy (Wachsmann).
- Ezekkel a magyar bogárfauna ezidőszerint összesen 7298
alakot számlál

Lepke-faunánk gyarapodása 1901-ben.

Irta A. Aigner Lajos.

A magyar birodalom lepke-faunájának ismerete évről-évre gyarapodik. Szerencsés gyűjtők ez elmúlt 1901. évben is több, faunánkra új fajnak és fajváltozatnak előfordulását állapították meg. Legfeltünőbbek ezek közül azon északi, illetve havasi fajok, melyek ismeretét Bogtsch János és Dr. Czékelius Dániel buzgalmának köszönhetünk. (l. R. L. VIII. 97. 174. l.) Az előbbi az *Argynnis Freija* Thnb. a Csorbatónál, az utóbbi pedig a Bucsecsen és Nagyszeben környékén találta a következő Macrolepidoptera-fajokat: *Zygæna exulans* Hw., *Arctia Quenselii* Pajk., *Hepialus vellela* ab. *gallicus* Ld., *Lasiocaupa lunigera* ab. *lubulina* Esp., *Cidaria nobiliaria* HS. és *Eupithecia cynensata* Grasl.

Ugyancsak havasi fajokra vonatkoznak főleg amaz adatok, melyek Dahlström Gyula gyűjteményéből kerültek elé; ezek (l. R. L. VIII. 97. l.), egy már előbb ismeretes fajváltozat (*Guophos sordaria* v. *mendicaria*) leszámításával 20 fajra és 17 fajváltozatra rugnak.

Viszont délszaki fajt, *Lythria sanguinaria* Dup., talált Kócsa György Vinkovczen (R. L. VIII. 44.), magam pedig Peszéren a *Thecla acaciae* v. *abdominalis* Gerh. egy szép példányát fogtam, mely fajváltozat eddig csak Kis-Ázsiából volt ismeretes. Egy új fajváltozatot irt le Tomala Nándor Zentáról, a *Sesia empiformis* v. *hungaricat*, magam is egyet, a *Colias Edusa* ab. *Páveli-t*.

Tetesmes gyarapodást nyert faunánk amaz adatok által, melyeket a Staudinger-Rebel-féle catalogus Magyarországon előfordulókként említ, de a melyről ilyenekül még nem volt tudomásunk. Ezen adatok (a *Cidaria munitata* már előbb Trencsénről lévén feljegyezve), 11 fajra és 13 fajváltozatra vonatkoznak. (R. L. VIII. 175. l.)

Még lényegesebben bővült faunánk köre az által, hogy a Dalmátországban előforduló fajokat is felvettük abba. Az e czímen (R. L. VIII. 175. l.), felsorolt adatok 53 fajra és 27 fajváltozatra vonatkoznak. (A *Guophos asperaria* és *Sesia typhiaeformis* el volt hagyandó, mivel az előbbi Horvátországból, az utóbbi pedig Budapestről már előbb fel volt jegyezve.) Ez a szám előreláthatólag jóval növekedni fog, ha az összes dalmát fajokat ismerjük. A jel-

zett alkalommal csupán azokat az adatokat soroltuk fel, melyek a Staudinger-Rebel-féle katalogusban névszerint dalmátországiaknak vannak feltüntetve.

Ugyanazon forrás nyomán felemlítettünk egy boszniai adatot is: *Spilosoma placidát*, melyet F r i v a l d s z k y I m r e a Balkánból írt le.

Ezen adatokhoz sorakozik néhány új Macrolepidoptera-faj, melyet dr. Rebel H. legújabban (Verh. zool.-bot. Ges. Wien. L.) l. 1901. p. 798–804) Boszniából és Hercegovinából leírt. Ezek a következők:

Hipteli i Apfelbecki Rbl., a *H. ochreago*-nál jóval világosabb okersárga, felső szárnya is rövidebb és szélesebb amazénál. Az Ivan planinán fogta 900 m. magasságban A p f e l b e c k V i k t o r, a boszniai muzeum igazgatója, kinek nevét is viseli.

Cidaria aquacata Hb. var. *hercegovinensis* Rbl., világosabb színezésű, a tőfaj zöldes-szürke tünete nélkül. (Déli Bosznia és Hercegovina).

Lignyoptera thaumastaria Rbl. Alakja egészben véve összesség a *L. fumidaria*-ével, alapszíne azonban okersárgás-pirosas ibolyaszínű harántsávval. (Zepcze, Északi Bosznia, 1901. okt. 15.)

Gnophos Pentheri Rbl., a *G. ambiguabá*-hoz hasonló, de jóval kisebb és világosabb, fehéres-szürke. (Trebević, Sarajevonál és a Plasa-hegyen Hercegovinában.)

Ezek után adja Rebel egy új Microlepidoptera-faj leírását is, s azután megállapítja hét nevezetes állatnak honosságát. Ezek egyike a szerfölött ritka *Cossus balcanicus* Ld., mely a *C. cossus*-hoz igen hasonlít, de nyulánkabb, hosszabb potrohú és keskenyebb szárnyú. Sarajevón találták egy példányát, eddig csak Keleti Rumeliából, Szlivnóról volt ismeretes. A másik faj a *Cidaria corydaliaria* Graes., mely alakra nézve a *C. tristata*-ra hasonlít, de csaknem egészen fekete, kevés leher pettytel és ponttal. Eddig csak az Amur- és Assuri területről volt ismeretes, az utóbbi években azonban ráakadtak úgy Boszniában, Bocacon (Banjalukához közel) és Vlasenicán, valamint a Velebit-hegységben is, a hol P á v e l J á n o s fogta egy példányban.

A felsorolt adatokkal együtt a magyar birodalom Macrolepidoptera-faunája immár 1523 fajt és 589 fajváltozatot, összesen 2112 lepke-alakot foglal magában.

Különfélék.

Acherontia Atropos L. Ezt a feltűnő szép lepkét tavaszkor soha sem figyeltem meg, nem is hallottam, hogy ilyenkor találták volna. Azonban Vámos-Mikolán, a csata-ípolysági vasútvonalon, 1889. ápril havában imént felszántott szántóföldön, mely m. e. 3 méter széles és néhány száz méter hosszú Lycium-kerítéssel el volt látva, — kiszántott egészséges *Atropos*-bábót találtam, mely azonban az eke vasától megsérült, és még élve, a hangyák prédája lett. A kutatás további bábok után eredménytelen volt. Ugyan abban a községben ugyanazon év június végén vagy július elején kifejlett hernyót találtam, mely után a lepke szeptember hó közepén kelt ki, még pedig Budapesten szállodában, a hol a bábót köcsögkalapom tokjában tartottam. — Barna hernyót soha sem találtam. — Az 1871. vagy 1872. évben Perbenyiken (Zemplén m.) egyszer Szmracsányi úrral korán reggel fogolyvadászatra indultunkban mindjárt a kastély mögött kenderföldön, melyben épen a hím növényeket kitepték, felóra alatt kenderen ülve öt *Atropos*-lepkét találtam, melyeket, erre elkészülve nem lévén, nem tudtam másként megölni, mint a nappali lepkéket, t. i. a tor összenyomása által. A lepkéket pedig a kalapomra tűztem, ez azonban alkalmatlan lévén, útközben egy fának törzsére helyeztem el, a honnan visszajövet hazavittem. Ezek a lepkék egészen frissek voltak s ennélfogva gyanítom, hogy a bábót azon reggel hagyták el és hogy hernyójuk ott a kenderen élt. — Az 1880. évben július 20–25. közt Sípka faluban (keleti Ruméliában) *Solanum nigrum*on egészen kifejlett *Atropos*-hernyót láttam, melyet azonban, doboz hiányában, ott hagytam — Az 1882. év nyarán a csehországi Theresienstadt vársánczain földmérés közben *Atropos*-hernyót Lyciumon és egyet jázminon találtam. A lepke azonban, ki nem kelt a bábokból, melyek február havában még éltek, de május hóban elszáradtak. 1887-ben Berzéken (Zemplén m.), akkor, midőn az első rózsaburgonyát a földből kiszedték, három kifejlett hernyóra akadtam. Erdbergen, Bécs mellett, délutáni 4 órakor egy kertész kalapjára röptült egy szép, kicsiny hím példány, melyet egy meszely borért magamhoz váltottam. — Az évek folyamán számos méhészzel ismerkedtem meg, a kik megigérték, hogy a kaptárokba behatoló *Atropos*-lepkéket, a mit egyhangúlag mint évről évre ismétlődő gyakori dolgot emlegettek — megfogják és elküldik. Daczára ez ígéreteknek és hogy pénzt is felajánlottam, ezen az úton soha sem kaptam egy darabot is. A világossághoz röptült vagy obscureus helyeken találtakat ismétlen kaptam, de igen ritkán használható példányt.

Weissmantel Vilmos.*)

*) Hátrahagyott irataiból.

A palaearktikus Dipterák katalógusa. Minthogy Schinernek »Catalogus systematicus Dipteriorum Europae« óta, a mely voltaképp csupán névjegyzéke az 1864-ig leírt fajoknak, hasonló munka nem jelent meg, a Dipterologusok érzékenyen nélkülözik az ilyenek kiányát, kivált pedig kimerítő kritikai katalógusnak, mely az irodalmi idézetekkel el van látva. Ez a körülmény indította Dr. Kertész Kálmánt arra, hogy Becker T., Dr. Bezzi M., Bischoff J. és Stein P. közreműködésével az említett katalógust teljesen átdolgozza s az 1900. év végéig kiegészítse és folytassa. A nagy gonddal készülő mű, mely a 19-ik század végéig leírt összes fajokat s azok synonymáit, valamint a szükséges irodalmi idézeteket magába fogja foglalni, valószínűleg két kötetben fog megjelenni, melyek egyike az Orthorrhaphokat, a másik pedig a Cyclorrhaphokat tartalmazza, és kimerítő névmutatóval lesz ellátva.

Hasznos poloskák. Ismeretes, hogy számos poloskafaj nagy hasznót tesz az által, hogy kártékony hernyókat s egyéb rovarokat pusztít; ilyenek: *Capsus mali* M., mely az alma-molyokat, *Hypnomenuta*, pusztítja, *Zicrona coerulea* L. a földi bolhát (Franciaország és Algír), *Capsus capillaris* F. a rózsa paizstetvét, *Nabis brevipennis* H. a szilfa paizstetvét, *Nabis lativentris* a *Pieris brassicae* petéit, *Phytocoris poquli* a vértetűt, a *Tropicoris rufipes* L. az apácza-pohók hernyóit, az amerikai *Prionidus cristatus* L. gyümölcsfa rontó hernyókat, *Picromenus bidens* L. egyéb hernyókat stb. stb.

Zoologiai utazást Egyiptomba, Palesztinába és Szíriába rendez a jelen év folyamán az ismert entomologus Dr. Schmidt O., ki jelenleg nagyobb utazó társasággal Jáva szigetén időzik. Az utazás 45 napig fog tartani és hajón I., vasuton II., osztályon Münchenből oda vissza 1600 márkába kerül. Úgy látszik az utazások rendezése jóvedelmezőbb az entomológiánál!!

Légy-kalács. Akad nép, mely a légynek is hasznát tudja venni. Keleti Afrikában, a Nyasza-tó északi partjain lakó négerék a legyekből ugyanis kalácsot sütnek. Számtalan egyéb állaton és állatkán kívül, mely az Európaiakra nézve gyakran igen kellemtelenné válik, van ott bizonyos fajta apró rovar, mely a mi hazai legyünktől csak abban különbözik, hogy nem szúr. Ezt a nem vérengző legyet ellenkezőleg a mindent felemésztő ember eszi meg. A különben ártatlan állatkákat, melyek azonban oly sűrű tömegben lépnek fel, hogy a napot is elhomályosítják, óriási vásznal-falak segítségével fogdossák össze, kissé összenyomják és nagy dézsákba öntik, melyekben péppé zúzzák, azután megfelelő mennyiségű őrölt rizset kevernek hozzá, míg az egész anyag tésztaként gyúrható. Ebből lapos kis kalácsot formálnak, a melyet megsütnek és azután megpörkölnek. Ez a kalács a t. cz. négerék legkedveltebb csemegéje. Minden ház, más szokás!

Irodalom.

Kadič Ottokar, Studien über das Labium der Coleopteren (sic!) (Jenaische Zeitschrift für Naturwissenschaft. 36. Bd. 1901. p. 207—228. Mit 1 Tafel und 6 Textfiguren.)

Szerző Dr. Langhoffer tanár figyelmeztetésére már Záróban fogott a Coleopterák szájszerveinek megvizsgálásához s e tanulmányait később Münchenben Dr. Hertwig intézetében folytatta. Tanulmányait számtalan bogárfaj szájszerveinek megvizsgálásával kezdte meg, de később csak a *Necrophorus vespillo* L., *Carabus cancellatus* Ill., *Melolontha vulgaris* Fabr., *Agabus guttatus* Payk. és kiegészítőleg a *Periplaneta orientalis* L. szájszerveinek pontos megvizsgálására szorítkozott, mert mint írja a labium különfélesége miatt sok fajnak megvizsgálása czélhoz nem vezetett volna. Ki kell emelnünk, hogy főleg a *Necrophorus*-t illetőleg a választás jónak bizonyult, mert ez számtalan pontban a *Periplaneta*-éval egybevág. Rövidesen elmondván a praeparálás és megvizsgálás módozatait, az egyes fajok labiumát írja le és ezeket sikerült szövegek közti ábrákon és egy színezett táblán be is mutatja. Midőn e nagy szorgalommal készült értekezést az érdeklődők figyelmébe ajánljuk, nem hagyhatjuk említetlenül azt, hogy feltűnő a sok iráshiba, így eltekintve egyes szavaktól, szerző pl. következetesen Coleopteren és Orthopteren helyett azt írja Coleoptern, Orthoptern stb., a mi úgy látszik a szerkesztőség figyelmét is elkerülte. Csiki Ernő.

*

Reiter, Edm., Die europäischen Arten der Coleopteren-Gattung *Monotoma* Herbst. (Wiener Entom. Zeitg. XX. 1901. p. 193—197.)

Az európai fajok meghatározására szolgáló táblázat, melyben a *Monotoma* nembe tartozó fajok két alnembe soroztatnak (*Gyrocecis* Thom. és *Monotoma* s. str.) A hazánkból eddig kimutatott fajok közül a *Gyrocecis* alnembe a *quadrifoveolata* Aubé és *conicicollis* Aubé tartoznak. A *M. quadriimpressa* Motsch., melyet hazánkból legelőször Speiser Ferencz mutatott ki Kalocsáról (Kalocsa környékének bogár-faunája 1893. p. 27.), faunánkból valószínűleg törlendő, mert Reitter ebben a dolgozatban kimutatja, hogy az a faj, melyet ő eddig *quadriimpressa*-nak tartott és mely faj ezen név alatt eddigi dolgozataiban is szerepelt, nem más mint a *quadrifoveolata* Aubé, Motsch. Törlendő a *var. quisquiliarum* Redtb. is, ez csak a *quadricollis* Aub. synonymája. Csiki Ernő.

*

Reitter, Edm., Vierzehnter Beitrag zur Coleopteren-Fauna von Europa und den angrenzenden Ländern. (Wiener Entom. Zeitg. XX. 1901. p. 200—202).

6 új bogárnak leírását tartalmazza, ezek közül a *Foucartia Hensch*-t Dr. Hensch Andor Ruma mellett Szlavóniában fedezte fel; a *Rosalia alpina* var. *quadripunctata* pedig Közép-Magyarországból való, ez a *v. parvonotata*-hoz hasonló, de a közép-ső széles harántsvá és a csúcs között nem egy, hanem 2 apró egymás mögött álló és közel az oldalszélhez elhelyezett kerek folt van.

Csiki Ernő.

Reitter, Edm., Bestimmungs-Tabelle der europäischen Tropiphorini und Alophini. (Coleoptera. Curculionidae). (Wiener Entom. Zeitg. XX. 1901. 203—214).

A *Tropiphorini* tribusból Európában egyetlen nem, a *Tropiphorus* Schönh. fordul elő. A táblázatban több fajnál találunk hazai termőhelyeket is említve: *micans* Boh. (Dél-Magyarország), var. *obesus* Fauv. (Erdély), *trausylvanicus* Daniel (Erdély) és a fauna-katalogusban mint kétes faj felsorolt *ochraceosignatus* Boh. (Horvátország); egy új faj leírását is találjuk, ez Szerbiában fordul elő (*serbicus* Reitt.). Az *Alophini* tribusból 4 nem tárgyalatik (*Rhytidoderus*, *Alophus*, *Seidlitzia* és *Trachelomorpha*), hazánk faunája szempontjából minket azonban csak egy érdekel, ez az *Alophus* Schh. Az idetartozó *A. triguttatus* Fabr. szerző szerint csak Európa nyugati felében (Germania occid., Gallia, Britannia) fordul elő, a kelet-európai pedig *A. Van Schrnk* (*triguttatus* auct. non. Fabr.). Ez fordul elő Magyarországon is, varietásai közül a var. *Weberi* Penecke (Keresztény havas), var. *carpathicus* Reitt. nov. var. (Központi és Keleti Kárpátok), var. *subcarinatus* Reitt. (Mármaros) és var. *pseudolegans* Reitt. nov. nom. (*elegans* Reitt. non Stierl.) (Mármaros) faunánkra újak. Hazánk másik eléggé elterjedt fajának az *A. Kaufmanni* Stierl. két újonnan leirt fajváltozata faunánkra szintén új: var. *puncticollis* Reitt. (Horvátország) és var. *Sequensi* Reitt. (Velebit).

Csiki Ernő.

Magyarországi rovarászok névjegyzéke.

II.

Izsó Lajos dr. orvos, Jászladány. *Ent. oecon.*

Jablonowski József a m. kir. állami Rovartani Állomás főnöke. Budapest, II., Oszlop-u. *Ent. oecon.*

Jámbory Kálmán m. kir. honvédelemügyi ministeriumi tisztviselő. Budapest, I., Honvéd-u. 15. *Lep.*

Józsa János főgymn. tanár, Szamos-Uvjár. *Lep.*

Jurinac Adolf Jenő dr. főgymn. tanár, Varasd. *Crustacea.*

Kada István gyógyszerész, Rákosfalva. *Col.*

Kaufmann Ernő dr. orvos, Szabolcs, Baranya m. *Col.*

Kelecsényi Károly körjegyző, rovarkereskedő, Tavarnok. Nyitra m. *Col. Lep.*

Keilner Edgárd m. kir. huszár százados, Pozsony-Szent-György, *Lep.*

Kertész Kálmán dr. m. nemzeti muzeumi s. ór. Budapest, Nemzeti Muzeum. *Dipt.*

Kimakowicz Mór az Erdélyi természett. társulat muzeumának igazgatója, Nagyszében. *Col. Transsylvaniae, Mollusca.*

Kiss Endre, zilahi, dr. polyklinikai segédorvos. Budapest, VIII. Baross-u. 113. *Hym.*

Kiss Ferencz m. kir. erdőmester, Szeged. *Ent. oecon.*

Kiss Jenő, zilahi, takarékpénztári könyvelő, Nagykőrös. *Lep.*

Klement Róbert fényképész. Előpatak. *Col. Lep.*

Koča György főerdész, Vinkovec. *Lep. Col.*

Kohaut Rezső polg. iskolai tanár, Budapest, II., Csalogány-utca 51. *Aptera.*

Korlevič Antal főgymn. tanár, Zágráb. *Col. Hym. Hem.*

Kosztka László földbirtokos, Izsák, Pest m. *Lep.*

Kováts Lajos főgym. tanár, Budapest, II., Városmajor-utca 48. *Lep.*

Kováts László hivatalnok, Bpest, IX., Soroksári-út 31. *Lep.*

Kregszai Tibád vasuti felügyelő, Igló. *Lep.*

Kriek Jenő tanítóképezdei tanár, Léva. *Ent.*

Kristen Adolf m. kir. főerdész, Szászkabánya. *Ent. oecon.*

Kuthy Dezső m. nemzeti muzeumi s. ór. Budapest, Nemzeti Muzeum. *Col. Orthopt.*

Langhoffer Agost dr. egyetemi tanár, Zágráb. *Ent.*

Leber Antal erdész, Ribnicsek p. Szepes-Váralja. *Lep.*

Lejtényi Sándor főgymn. tanár, Arad. *Ent.*

Lendl Adolf dr. műegyetemi m. tanár, orsz. képviselő, Praeparatorium tulajdonosa, Bpest, II., Donáti-u. 7. *Insecta. Arachn.*

Lósy József a m. kir. állami Rovartani Állomás tisztviselője, Bpest, II., Oszlop-u. *Ent. oecon.*

Ludvik Endre dr. az új Szt.-János kórház igazgatója, Budapest, II., *Lep.*

- Lunacsek József** tanító, Felső-Esztergály, Nógrád m. *Ent.*
- Mallász József** m. kir. pénzügyminiszteriumi tisztviselő, Budapest, II., Pénzügyi palota. *Col.*
- Martinyi Ede** m. kir. járásbíró. tisztviselő. Nyíregyháza. *Lep.*
- Matlon Aladár** tanító-jelölt, Kún-Félegyháza, *Lep.*
- Mauder Agost** ny. cs. és kir. százados. Győr. *Lep.*
- Melot de Beuregard Lajos** hivataln., Lukavec, Bosznia. *Ent.*
- Merkli Ede** rovarkereskedő, Német-Bogsán. *Col.*
- Mocsáry Sándor** királyi tanácsos, m. nemzeti muzeumi igazgató, a m. t. Akadémia tagja, Budapest, Nemzeti Múzeum. *Hym Neuropt.*
- Nagy Géza dr.** orvos, Kassa. *Insecta.*
- Nécsey István** festőművész, Budapest, IX., Ferencz-körút 12. sz. *Lep.*
- Padewieth M.** rovarkereskedő, Zengg. *Ent.*
- Paszlavszyk József** főreálisk. igazgató, Bpest, II., Batthyány-utca 7. *Hym. paras.*
- Pásztor István** a m. kir. állami Rovartani Állomás tisztviselője, Bpest, II., Oszlop-u. *Ent. oecon.*
- Páter Béla** gazdasági intézeti tanár, Kolosmonostor *Ent. oecon.*
- Pauliny Béla** jószágigazgató, Csákvár. Fejér m. *Lep.*
- Péter János** főreálisk. tanár, Pécs. *Col.*
- Petri Károly dr.** polg. iskolai igazgató, Segesvár. *Col.*
- Pietsch Lajos**, ifj., reálisk. tanuló, Déva. *Lep.*
- Piso Kornél** m. kir. főerdész, Besztercebánya. *Lep.*
- Prunner Róbert** m. kir. bányamérnök, Nagyhág. *Col.*
- Pungur Gyula** az Ornithologiai Központ tisztviselője, Budapest, Ornith. Központ. *Orthopt.*
- Raffesberg Hugó** Podrágy p. Prasicz. *Col.*
- Ratkovszky Károly** m. kir. erdőmester, Sopron *Ent. oecon.*
- Redl Gusztáv** felsőbb népiskolai igazgató, Tapolca. *Col. Lep.*
- Rehland Ede** m. kir. államvasuti mérnök, Budapest, VI., Nyugati-pályaudvar. *Col.*
- Rejtő Adolf** m. kir. főerdész, Ungvár. *Lep.*
- Richter A. Lajos** tanár, Budapest, VI., Andrássy-út 3. *Lep.*
- Róth László** főgymn. tanár, Késmárk. *Lep.*
- Rózsay Rezső** m. kir. főerdész, Ungvár. *Col.*
- Sajó Károly** nyug. reálisk. tanár, Kis-Szt.-Miklós, Pest megye. *Ent. oecon.*
- Sartory A. László** m. kir. államnyomdai gondnok, Budapest, II., Fillér-utca 577. *Lep.*
- Sávoly Xavér** r. kath. vallásoktató, Versecz. *Lep.*
- Schmidt Antal** tanár-jelölt, Budapest. *Lep.*
- Sedlaczek István dr.** cs. és kir. főőrzsorvos, Budapest, II., Krisztina-körút 33. *Lep.*
- Speiser Ferencz** S. J., főgymn. tanár, Kalocsa. *Col., Dipt.*

(Vége köv.)

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedö, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Horváth

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest IV., Molnár-utca 24.

1902. Februar.

IX. Band

Heft 2.

x S. 23. Dr. G. v. Horváth: Die Malaria und die Gelsen. II.

Wenn ein Anopheles ♀ vom Blute eines mit Malaria behafteten Menschen gesaugt hat, wird das Blut sammt den Plasmodien verdaut, mit Ausnahme derjenigen der letzteren, welche im Blute des Menschen sich nicht weiter zu entwickeln vermochten. Diese beginnen sich im Anophelesmagen zu entwickeln. Ein Theil (die ♀♀) nimmt eine runde Form an, ein anderer Theil (die ♂♂) zerfällt in 4–7 Stücke, welche sich in das ♀ bohren. Das nun befruchtete ♀ bohrt sich in die Darmwand des Anopheles, encystirt sich, nimmt fortwährend zu, in seinem Inneren entwickeln sich an 10,000 Sporozoen, welche in die Schleimdrüsen der Gelse gelangt, und auf den Menschen übertragen, die Malaria verursachen. Diese Plasmodien entwickeln sich blos bei einer Wärme von 18–20° C., dies der Grund, weshalb neue Erkrankungen nur im Sommer auftreten. Die Krankheit ist zu bekämpfen: 1. Durch Vernichtung der Plasmodien im Blute des Menschen, u. zw. mittelst Chinin, welches auch die weitere Ansteckung verhindert; gelänge es, sämtliche Malariakranke einer Gegend mit Chinin zu behandeln, so würden dort keine Neuerkrankungen vorkommen, wie es Koch auf den Brionischen Inseln durchgeführt hat. 2. Durch Vertilgung der Gelsenbrut, mittelst Petroleum, welches in die Sümpfe und Pfützen zu giesen ist, worin die Gelsen sich entwickeln. 3. Durch Verhinderung dessen, dass die Gelsen die Malaria-Plasmodien weiter verbreiten u. zw. dadurch, dass Thüren und Fenster mit Tüll verhängt werden und man Nachts, wenn die Gelsen fliegen, sich das Gesicht mit Tüll verdeckt.

S. 27. Dr. F. Uhryk: *Hypopta thrips* und *caestrum*. *H. thrips* wurde zuerst von Hübner beschrieben, dann wiederholt von Anderen, auch von Freyer unter dem Namen *Kindermanni* als neue Art, u. zw. auf Grund eines Exemplars, welches Kindermann jun. in den Weinbergen bei Fiume gefunden und als unbekannt eingesandt hatte. Diese Angabe wurde jedoch bezweifelt, so dass bei Abfassung der Lepidopteren-Katalogs der Fauna Regni Hungariae diese Art als fraglich bezeichnet werden musste. Durch neuere Funde aber wird die Richtigkeit obiger Angabe bestätigt. Im J. 1899 erbeutete nämlich J. Pável in Szt.-Gothárd (Kom. Szolnok Doboka) ein Exemplar und am 20. Juli 1901 fing Dr. A. Ludvik in Budapest an einer Bogen-

lampe ein weiteres Exemplar dieser seltenen Art. Die ersten Stände derselben sind unbekannt. Verfasser vermuthet, das sie ebenso lebe wie *H. caestrum*, dessen Biologie er aus diesem Grunde mittheilt.

S. 29. **L. v. Aigner-Abafi: Wilhelm Weissmantel.** Biographie dieses eifrigen Lepidopterologen, der geb. zu Brünn 23. December 1837 den grössten Theil seines Lebens dem Dienste der ungarischen Eisenbahnen widmete und am 1. November 1901. verschied.

S. 32. **Dr. K. Chyzer: Die Hymenopteren des Komitates Zemplén** IV. Fam. Pompilidae und Sphecidae.

S. 35. **E. Csiki: Coleopterologische No'izen** II. 6. *Leptura scutellata* v. *ochracea* Faust kommt in Ungarn nicht vor, blos v. *ochraceipennis* Pic. — 7. *Halysia 18-punctata* v. *Andersoni* Woll. wurde in die ungar. Fauna aufgenommen, ist aber zu streichen, nachdem J. Müller dies Thier als *Coccinella 18-guttata* ab. *flavopicta* beschrieben hat. — 8. Mit den Nachträgen zu dem Käfer-Katalog (Fauna Regni Hungariae) beträgt die Anzahl der ungarischen Käfer-Formen 7249; hiezu verzeichnet Verfasser fernere 49 Formen, u. z. auf Grund eigener Determinationen und neuen literarischen Daten.

S. 37. **L. v. Aigner-Abafi: Zunahme der ungarischen Lepidopteren-Fauna im J. 1901.** Mit Hinweisung auf die in diesen Blättern erschienen Nachträge und sammt den jüngst von Dr. Rebel beschriebenen Arten, umfasst die ungarischen Fauna 1523 Arten und 589 Variationen von Macrolepidopteren.

Kleinere Mittheilungen

S. 39. **W. Weissmantel: Acherontia Atropos.** Verf. hat den Falter im Frühling nie beobachtet, fand aber im April eine ausgeackerte gesunde Puppe. Ebenso Ende Juni Raupen, die sich eine September entwickelten. In einem Hanffelde fand er einmal in einer halben Stunde 5 Falter, deren Raupe sicher an Hanf gelebt hatte u. s. w.

× S. 40. *Katalog der palaearctischen Dipteren.* Seit Schiner's „Catalogus syst. Dipteriorum Europae“, welcher eigentlich blos eine Liste der bis 1864 beschriebenen Arten ist, erschien kein ähnliches Werk. Dr. K. Kertész erschloss sich daher, unter Mitwirkung von T. Becker, Dr. M. Bezzi, J. Bischoff und P. Stein jenes Werk umzuarbeiten und bis 1900 fortzusetzen. Das sehr sorgfältig bearbeitete Werk, welches alle bisher beschriebenen Arten und deren Synonyme, sowie die erforderlichen literarischen Nachweise enthalten wird, soll in 2 Bänden erscheinen, die mit ausführlichem Namen-Register versehen sein werden.

S. 41. *Literatur.* Besprechung der Abhandlungen von O. Kadić und E. Reitter.

S. 43. Verzeichniss der Entomologen Ungarns. II.

Következő madárbőröket stb. vagyok hajlandó eladni vagy rovarokért becserezni: 1 Turdus iliacus ♂; 3 Cyanecula succica ♂; 1 Loxia curvirostris ♀; 2 Piniola enucleator ♀; 3 Nucifraga cariocatactes; 6 Nucifraga macrorhyncha; 1 A. pallis. Iatricula; 1 Somateria spectabilis ♂; 1 Cardinalis enellatus. Brasilia; 1 Jegenyédar N. Guinea; 1 Varró madár N. Guinea; 1 Mustela nivalis; 1 (Szága gyömmény (földgömbö); 1 Mufflon-szarv. fél koponyával; 1 Photograph apparatus complet.

T. v. r. k. n. p. N.-Tapolcsány.

Kelcsényi Károly.

Coleoptera-kereskedés. Mint hónapokban a legrégibb és legnagyobb rovarkereske és tulajdo. osa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdaszoknak és rdeszeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közön. éges és leg. i. t. k. á. b. f. fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket későn állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek esereviszonyba.

Megkeresésre nyomatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bágsó (Klássó-Szörény megye.)

Merkl Fide.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének rész. f. nala.* Irta: Dr. Majorász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1-7. füzet: az első füzet a szisztematikai részzel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varjú-, sárga-rigó-, seregély- és liny. élők*; a második füzet a *fasóly-, billegelő- és posztátféléket*; a harmadik a *ruvógó-, ökörsz. - c. rigóféléket*; a negyedik pedig a *fipók. - c. mege-, kulló-, jeneszó-, gólya-, selyenfar. - f. - és légykap. - élők*; az ötödik a *rikácsolókat, kakuk-, harkály- és bagoly-féléket*; a 6. a *ragadozókat* a 7., mely most jelent meg, az *evezőlábúkat és lúdalkúkat* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal együtt kömátlan 1-12 füzetben fog befejezést nyerni. Az *Éneklők* ismeretk. rész vonatkozó levezető rész az utolsó füzetben a tárgyi utat. al. egyetemenben jelenik meg.

Építési ára 1-1 füzetnek 3 kor., az egész munkának 40 korona. Az előzet. si percek a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatóságához vagy a *Roz. ntani Lapok* szerkesztőségéhez emrendelők.

CATALOG

DER

Lepidopteren des palaearctischen Faunengebietes.

VON

Dr. O. Staudinger und Dr. H. Rebel.

2 Theile in einen Band gebunden.

Preis 20 Kronen

Szerkesztőségünk útján is megrendelhető.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet. Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulata. Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitévésére s eltartására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjúság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kiránduló*k zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lenzl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk fémdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Aigner-Pável-Uhrvk,* Magyarország lepkéinek jegyzéke 5 kor. — *Beige,* Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transsylvania 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.,* Adatok a hazai félröpnék ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K. és Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.* Magyarország pókfauája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lenzl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafauájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor

Catalogus Endomychidarum.

Conscript

Ernestus Csiki.

A Museo Nationali Hungarico editus. Budapestini 1901.

Ára 3 korona.

~ E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők. ~

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.

Kot. 9 fuzet 2
1902. feb.

